

DM

magazin

A TÁLCÁN NYÚJTOTT GONDOLAT

Ma a világ legtöbb gyorsan fejlődő ipari országban sokkal több külföldi szabadalmat vásárolnak meg, mint amennyit eladnak. Sőt, akadnak olyan nemzetek is, amelyek többet költenek licence vételre, mint a hazai kutatásra.

A szabadalmak megvásárlása különösen a kis- és közepes országok életében döntő. Ma már a nagyhatalmak közül is kevés dicsekedhet azzal, hogy önmaga képes a tudomány és a technika valamennyi ágában eredményesen dolgozó kutatási és fejlesztési gárdát fenntartani; és erre megfelelő pénzt áldozni.

A mi gazdasági életünkben is egyre mindennaposabbá válik, hogy külföldről műszaki gondolatot, gyártási módot vásárolunk meg, és, ha modern technikát veszünk, akkor végre nem sajnáljuk a pénzt a betanulástól, sem, tehát áldozunk arra is, hogy az újat alkalmazó szakembereinket kineveljük az eladó ország. Tehát: itt már nem is a berendezés az elsődleges, hanem a tudás! A műszaki gondolat megismerése és átültetése a hazai viszonyoknak megfelelően.

A szabadalmak vásárlása sok-sok előnnyel kecsegtet. Általában főleg a gazdasági vonatkozásait szoktuk boncolgatni, azt, hogy készen kapunk olyan gyártási technológiát, modern megoldást, amit nekünk már nem kell „újra felfedezni”, hanem csak megtanulni.

Az is igazság, hogy nem is lenne sem anyagi, sem szellemi képességünk, hogy mindazt felfedezzük kísérleti laboratóriumokban, próbázatokban, amire az ipar átalakításához és korszerűsítéséhez okvetlenül szükségünk lesz. Meg ott az idő is — hogy valamennyi érvet összefoglaljunk —, évekre telik, amíg valami valóban újszerű megismerjük... De a pénz, a szellemi kapacitás, az idő „trojkája” mellé még szeretnék valamit hozzátenni: a szabadalmakkal együtt ipari kultúrát is vásárolunk. Tehát nem csupán az időt gyorsítjuk fel azzal, hogy a kísérletezés idejét kizárjuk és a készet kapjuk meg, hanem ezekkel a jól kiválasztott szabadalmakkal új gyártási gondolkodást is vásárolunk.

S erre legalább olyan szükségünk van, mint a korszerű berendezésekre és termékekre. Akik előttünk járnak — és csak onnan szabad ma technikát, műszaki gondolatot vásárolni, ahol előttünk járnak —, ott megtanulták már kihasználni a belső tartalékokat, a korszerű üzem- és

munkaszervezéssel a lehető legjobban hasznosítani a kor műszaki eredményeit.

Rajtakaptam magam, hogy milyen szívesen használnom a „korszerű” kifejezést. Nem árt ennél is időznünk, mert sokszor halljuk, hogy a legjobb technikát, a világon szinte egyedülálló gépet vásárolt valamelyik üzem, hogy ilyen és ilyen berendezés alig akad még más országokban... Nem tudom, hogy ezzel minden esetben dicsekednünk kell-e?... Nem tükröződik-e ebben egyes vállalatok „nagyhatalmi” gondolkodása?... Ugyanis: nekünk nem a világ legjobb technikájára és licenceire, gyártási módjaira van szükségünk — hanem arra, ami a mi viszonyainknak legjobban megfelel!...

A mérce még így is magas. Mert azt nézzük, és azt kell néznünk, hogy mire vagyunk képesek. Ezért mindig a képességeink legyenek a döntők az új kiválasztásban is, és itt most nem is elsősorban az anyagi képességekre gondolok, mert nincs drágább az olcsó, de rossz berendezésnél, hanem: arra, hogy mire vagyunk képesek gyártási-műszaki kultúránkban.

Az utóbbi években meggyorsult hazánkban a licence vásárlás. Sokan ezt sokáig fősorleges pénzkidobásnak érezték, ma már egyre ritkább az ilyen hang. De olyanok még ma is szép számmal találhatók, akik, ha választani lehet egy abszolút újdonsággal bíró licence és egy nagyjából korszerű gép (mert egy berendezés eleve nem lehet már olyan modern) között, akkor sokkal inkább a készet kapott berendezés felé hajlanak. Pedig: a készen kapott gondolat a többi

Tulajdonképpen türelmetlenkedhetnénk is, hogy igen-igen, elég sok szabadalmat vettünk (csak zárójelben mondom, hogy tisztas menynységben adtunk is el), és egyre több licenct hasznosítunk, de azért elkelne belőlük több is. De, ez esetben mégis a pénzre kell hivatkozni. Sőt, a jelenlegi beruházások feszültsége, a rendelkezésünkre álló deviza — mert akár a szocialista országoktól, akár nyugati cégektől vásároljuk meg a licenceket, elég sokba kerülnek —, be is határolja a lehetőségeinket. Legfeljebb úgy tudjuk „sokszorozni” az anyagi forrásainkat, ha jól sáfárkodunk a rendelkezésre álló összeggel, és valóban olyan licenceket veszünk, amelyek szellemi és anyagi vonatkozásban a legtöbb hasznot hoznak.

BÁN JÁNOS

TÖRZSGÁRDISTÁNAK LENNI

A FÁKON évgyűrűk jelzik az éveket. Jó dolog az, hogy egy-egy gyárban, közösségekben is figyelnek erre, hogy az üzemi „évgyűrűket” is jelzik a törzsgárdajelvények. Kinél csak öt, kinél tíz vagy még több esztendő jelölnek, s minél több az esztendő száma, annál nagyobb a megbecsülés is.

A hűség, a szorgalom, az egyhelyűt, végzett munka tisztessége követeli ezt. Az elmúlt néhány hónapban számos gyár és vállalat ünnepségeiről adtunk hírt, megannyi jelzést arról, hogyan méltányolják a hűségesek igyekezetét a munkasközösségek. Napjainkban, amikor számos vállalat munkaerőgondokkal küzd, ennek különösen nagy jelentősége van. Hisz mindenütt céltudatosan kell törekedni a dolgozók megtartására, meggyökereztetésére. Korábban gyakran elhangzott a kijelentés: a gyári „családfa” legvégén, legfőbbközebb ágai nem kapnak annyi fényt, annyi keretesi gondoskodást, amennyi fejlődésükhöz, terméshöz növekedésükhöz méltó — és elegendő.

Az ideai tapasztalatok azt mutatják, nem volt eredménytelen a jobbító törekvés. Az üzemek legtöbbjében valóban megadták a módját a törzsgárdisták ünneplésének. Erdem szerint jutalmazták a hűségeseket.

Erdem szerint. Ez a megállapítás pedig már magában foglalja a különbségtevést is. Nem egyformán, nem csak és kizárólag az évgyűrűkhöz igazítva, hanem differenciáltan. Amit annak idején a SZOT-irányelvek megfogalmaztak, azt most gyakorlati tettek a vállalatok. Nevezetesen: a meghatározott tartalmú munkaviszony — a törzsgárdaévek — megszerzése csupán egyik feltétele a törzsgárdtagságnak. A további feltételekről, a tagok kötelességeiről azt mondja például a Kenderfonó és Szövőipari Vállalat szabálygyűjteménye: „A munkaviszonyból eredő kötelesek lelkiismeretes, jó és pontos ellátása, a vállalati munkában való példamutató részvétel, példamutató magatartás, a munkafegyelm példás betartása.” Ugyancsak a kötelesek közé sorolják a munkahely és a munkatársak megbecsülését, a szocialista közösségi magatartásra nevelést is.

Ez egy minőségi mérce beállítását, meghozza elég magas szintre való állítását jelenti. Mégis hány és hány törzsgárdajelvény kiosztására kerülhet sor a KSZV-nél az augusztusi napokban, tükrözve, hogy sok derék, szorgalmas, példamutató törzsgárdatagja van a vállalatnak. Csúszán a 30 éves vagy ennél hosszabb törzsgárdtagságért járó aranygyűrűt 122-en kapták meg.

Nyilvánvaló azonban, hogy minőségileg nagy különbségek adódnak két dolgozó munkája között, bármennyi évben is mérjük a munkaidőt. Ezért helyes lehet az öt évre készült szabályzat másik kitétele: „Nem lehet a törzsgárda tagja, méltatlanná válik a tagságra az, aki a munkafegyelmet súlyosan megsérti, sorozatosan fegyelmi vétségeket követ el, vagy a munkaviszonyból eredő köteleseit felülete-

sen teljesíti...” A pozitív és negatív oldal így egészíti ki egymást.

Mindez a megkülönböztetés a törzsgárda felhígulása ellen irányul, egyben érvényt szerez annak az elvnek is, hogy aki többet adott a közösségnek, többet is kapjon.

Hogy mennyivel? A KSZV-nél is, máshol is igyekeztek sokoldalúan differenciálni — mindig a jól dolgozó hűségesek javára. A megkülönböztetett anyagi és erkölcsi megbecsülés jele, hogy év végi részesedésnél — meghatározott szorzószám szerint — magasabb összeget kapnak a törzsgárdatagok, hogy a lakáselosztásnál, lakásépítési akcióhoz nyújtott támogatásnál rájuk gondolkodnak elsősorban; s hogy bér-emelésnél, előléptetésnél, jutalomudulésnál, bölcsődei, óvodai felvételnél — általában: mindenben — figyelemmel kell lenni a törzsgárdatagok érdemeire és érdemeire.

Rendkívül figyelemre méltó, hogy a Szegedi Konzervgyár törzsgárdaszabályzata külön fejezetet szentel annak, hogyan is vonják be jobban a törzsgárdatagokat a vállalat ügyeinek inté-

zésébe. Ezzel — az erkölcsi megbecsülés — nyilvánításán túl — jól kamatoztathatják a régi dolgozók nagy gyakorlatát és tapasztalatát.

Jeles gesztus, ahogyan a konzervgyáriak anyagiakban is a maximumot igyekeznek adni, s jó mélyre nyúlnak a „pénztárcájukba”. Az öt éves munkaviszonnyal, s a jelvény bronfokozatával rendelkezők 500 forint egyszeri jutalmat kapnak majd. Az a több mint 300 törzsgárdatag viszont, aki már tíz éve munkálkodik a vállalatnál, havonta 100 forint, vagyis évi 1200 forint jutalomban részesül. A törzsgárdajelvény arany fokozatával együtt jár a vállalat kiváló dolgozója kitüntetés és a kétheti alapkoreset. És így tovább: a babérkoszorús, a csillaggal ékes arany jelvények mellé a három, illetve négyheti alapkoreset, 30 éves törzsgárdtagság után pedig — csakúgy, mint a KSZV-nél — arany pecsétygyűrű is jár a hűség jutalmaként. Öt és tíz év között egyébként 10 százalékkal, 10 és 15 év között 15 százalékkal stb. — nő minden törzsgárdatag nyereségrészesedése is.

MINDEZEK jól tükrözik az egészséges törekvéseket: az igénes követelményekhez mért, az igényeknek megfelelő jutalmazás rendszere kialakulóban van üzemünkben. Törzsgárdatagnak lenni egyre igazabb rangot jelent, s ezzel azt is, hogy a törzsgárdisták még inkább magukénak érzik munkahelyüket.

SIMAI MIHÁLY

HÁT EINSTEIN?

Ha bosszúságot okoz a gyermek bizonyítványa, gyakran derül ki, hogy a papa viszont osztályelső volt az iskolában. Ez úgylátszik vasszabály. De ugyan hol vannak az egykori rosszabb tanulók? Akadnak szerencsére kitűnő emberek, akik eléggé becsületesek annak beismerésére, hogy az iskolában egyáltalán nem voltak eminensek. Igen meggyőzően fogalmazza ezt Leo Slezak, a kitűnő színész és énekes: „Óvodába és elemibe jártam, és négy reálisiskolai osztályt végeztem. A legjobb eredményt az óvodában értem el.”

Nos, Slezak művész volt, és a művészekről általában azt mondják, más törvények vonatkoznak rájuk, mint a közönséges halandókra, vagy akár azokra, akik a világtörténelmet csinálják.

Közismert azonban, hogy például Winston Churchill, a nagy angol államférfi minden egyéb volt, csak nem osztályelső, és inkább családja jó kapcsolatainak köszönhetette, hogy abba az állásba került, amelyben aztán tehetsége — a sok év folyamán elkövetett minden hibája ellenére — kibontakozhatott.

Az Amerikai Egyesült Államok későbbi elnöke, Eisenhower, nem tűntette ki magát különösképpen a katonai akadémián.

Friedrich Schiller sem az első pad sorokban ült, de Gerhard Hauptmann, Friedrich Nietzsche, Bertold Brecht sem, A harmincas években híres író, Hans Fallada kivétel nélkül minden tárgyból megbukott, és idő előtt

el kellett hagynia az iskolát. Anton Csehovnak, a nagy orosz költőnek a gimnázium két osztályát kellett megismétlenie. Egyik nagy hiányossága volt a „fantáziátlan-ság”, ahogyan bizonyítványába bejegyezték. Ha Richard Wagnert iskolai bizonyítványa alapján ítélték volna meg, soha semmi nem lett volna belőle.

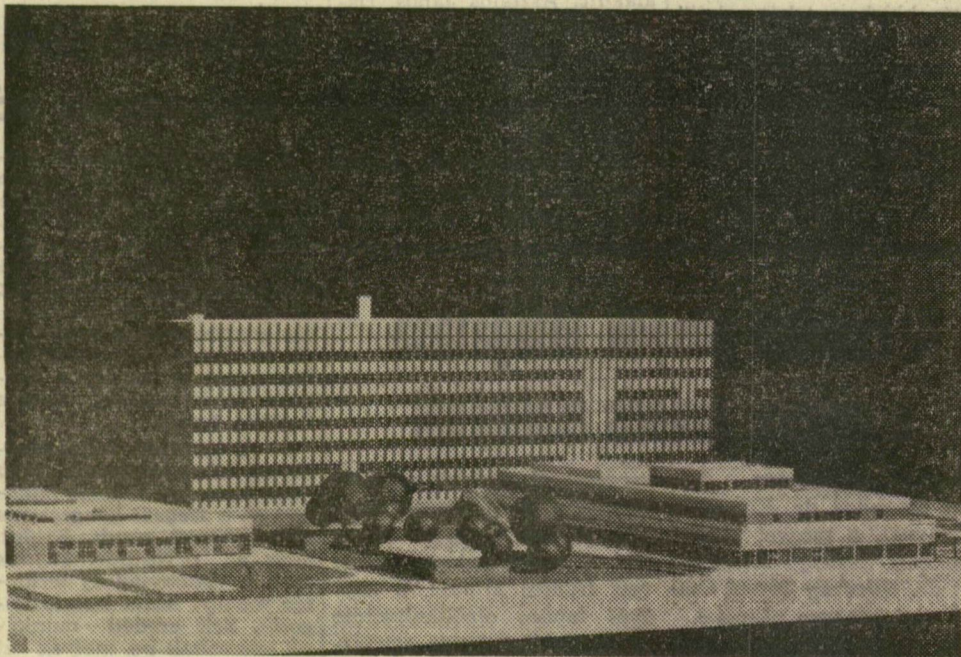
Kiemelkedő példája annak, mivel lehet egy „reménytelen” vagy legalábbis „elgondolkodtató” eset, Albert Einsteiné, a nagy fizikusé és Nobel-díjasé. Rettenetes farsadgába került behatolni az egyszeregy titkaiba.

A rossz iskolai eredmények természetesen nem automatikusan ígérenek későbbi sikert az életben és hivatásban. Ugyanannyi ellenpéldát is fől sorolhatnánk. Sok sikeres ember tűnt ki már az elemi iskolában, vagy később, a felsőbb osztályokban. Gondoktól gyötört szülők azonban jól tesszik, ha emlékeznek pszichológusok, pedagógusok és más okos emberek egy régi bölcsességére: minden embernek legalább egy különös képessége van. Teljes alkalmatlanság normálisan fejlett lényeknél nem létezik, csak éppen egyesek „későn kapcsolnak”. Az olyan diákok azonban, akiknek már az elemi iskolában a legnagyobb nehézséget okozza a 2 és 2 összeadása, semmi esetre se vegye a fejébe, hogy nagy matematikus lesz. Vegye tudomásul, hogy Einstein csak egy volt.

WIELAND SCHMID

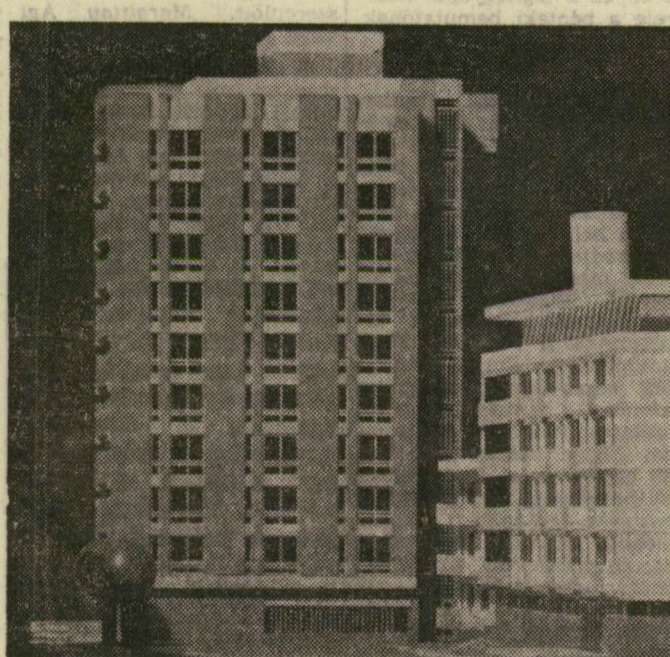
MAKETT-VILÁG

A makett, a modell a műépítész számára tulajdonképpen csupán egy munkaeszköz a sok közül. Arra hivatott, hogy még a tervezés stádiumában felkeltse a kész épület képzetét. Erre neki is szüksége van, meg a beruházónak is, hogy egyszerűbben ellenőrizhetővé váljék: az készülő-e, amit akartak, úgy jelenik-e meg az épület önmagában, az utcán és a város képében, ahogy elképzelték, hogy nem tévedtek-e? A makettvilág — kis leptéknél fogva — vonzza a szemet és gyönyörködött a szívet, mintha a mesevilág része volna. A hasonlat azért is ül, mivel, akárcsak az igazi mesék, a makettek is igen közel állnak az emberhez és a valósághoz. Olyannyira, hogy ha valami nem jön közbe, valóságos is válnak. De néha, amikor a hétfői sarkány győz, úgy járnak, mint a farjani halászcseré, az Újszegedre álmódott SZOT győgyzálló, vagy az olajközpont — „az idő lassan elszivárog”, s ők örökre ott lógnak „a mesék tején”.

MTA Biológiai Kutató Központ

Tarnai István, Károlyi István

Roosevelt téri lakóház Borvendég Béla